

בלבבי משכן אבנה

לאנשים שרוצים להתקדם בחיים

יום אחד הופיע אדם בארמון המושל, לבוש כאחד משרי המלך הפרתמים ואמר: "שלוח אני מאת המלך לשנות את החקים שהורה לך לחקוק. עליך להשיב את עונש כריתת היד למקומו, ולעצור את גל הגניבות. כך תשיב את הסדר על כנו ותסיר את תלונות העם. ודע, כי אם לא תעשה כן, ידיחך המלך ויעמידך למשפט".

היה המושל נבוך, ולא ידע מה לעשות. אם ישמע לקול הציווי הראשון, או לקול האחרון. אם ישמע לקול הראשון, אולי חזר בו המלך מצויו. אם ישמע לקול השר, אולי לא צוה המלך.

הנה, זו השאלה שהעתון מציב לפני קוראיו. מה על המושל לעשות, ולא יסתכן בהדחתו, ואולי אף במאסרו ובשלילת חרותו. שמע השר, חשב לרגע ואמר: "כמדומני שאין זו שאלה! הן איש חכם אתה. תמנהי שלא ידעת את התשובה!" התפלא הרב: "מהבוקר נבוך אני בשאלה זו, ולא מצאתי את פתרונה - ואתה אומר שהתשובה פשוטה וקלה?!"

אמר השר: "ודאי! הבה אשאלך, בתחילה - האם המלך עצמו דבר עם המושל, צוה פנים אל פנים, או הורה בידי שליח?" ענה הרב: "מהעיתון נראה, כי המלך מנהו בעצמו, ובמו פיו הורהו לשפוט כמנהג מדינת המלך".

"אם כן", קרא השר, "מה מקום יש להסתפק! ודאי שהוראת המלך, במו פיו, עדיפה על הוראת השר שאין בה בטחון מוחלט! שהרי אפילו נאמר שאכן חזר בו המלך, ושלח את השר לומר זאת, ודברי השר אמת - לא יענש המושל. כי יטען, הלא היו לפני שתי דרכים מסופקות, ובחזרתי בראשונה שהיא ודאית יותר. ועוד, הסברא נוטה לומר, שהמלך עצמו ידע, שהמושל לא ישמע עתה לדברי השר. ואם ברצונו לשנות את הוראתו, יקרא למושל וישנה את הוראתו פנים אל פנים! אם כן, בטח בדה השר את הדברים מלבו, או נשלח לנסות את המושל לראות האם יסטה מהוראת המלך".

התפעל הרב מתשובתו של השר ושבחה עד מאד. "נחה דעתי", אמר, "ואוכל להשיבך עתה בישוב הדעת. חזור נא ואשמע את שאלתך". חזר השר על שאלתו - מדוע לא יקבל הרב את אמונתו.

תמה הרב: "כלום עדיין לא מצאת מענה לשאלתך זו? הלוא במו פיך ענית עליה בטוב טעם ודעות, אך לפני רגע קט!"

חזרו פני השר, כאילו הכהו הרעם. מהר ואמר: "אכן צדקת בדברך, שלא כדאי לנו להתוכח בשאלות הדת. ישראל כל אחד באמונתו..." ■

בברכת שבת שלום, העורך

סיפור ולקחו

אמיתות תורתנו הקדושה

סח הגאון רבי רחמים חי חויתא הכהן זצ"ל מג'רבא: מעשה במורי זקני, החכם המופלא כליל המדעים, כמוה"ר רבי משה הכהן זצ"ל, בעל "נתיב מצוותיך" ו"שי למורא", שהיה רוב ימיו בחצר בית המלך, דורש טוב לעמו ומליץ יושר לאחיו. והיה אחד מהשרים היושבים ראשונה במלכות מדבר עמו יום על אמונתם ודתם, מדוע לא יודו היהודים להבליהם, מדוע לא יסתפח רב היהודים לדתם. והיה דוחה אותו בקש ומשתמט מתשובה. כי אמר: שמא בענותי כסיל כאולתו, אפגע בכבוד דתו ואמיט אסון על ראש היהודים כלם.

פעם אמר השר: "רואה אני, שאתה מתחמק מתשובה. והריני מסיק, שאין בפיך כל תשובה לשאלותי".

ענה ואמר: "האמת היא, שיש בפי תשובה נכוחה כלל שאלה. אך ירא אנכי שאם אנצח אותך בדברי תהא בליבך טינה עלי".

אמר השר: "אם משום כך, אל תירא. מבטיח אני לך שלא אכעס ולא אקפיד, כי אין אנו מתנצחים, אלא בדרך ויכוח עיוני". נענה הרב: "אם כן, אענה לשאלותיך".

שאל השר: "מדוע לא תאמינו בדתנו, שהמאמין בה מובטח לו שיזכה לנחול גן עדן ולהתענג עד בו מאד, והכופר בה ידון ביסורים קשים ומרים. האמן לי, שאיני דוחק בך אלא מפני אהבתך התקועה בלבי. חפץ אני באשרך הנצחי, וצר לי שתתסיר לאחר מותך בענשים נוראים".

ענה הרב: "שאלה גדולה שאלת, והיא דורשת תשובה ארוכה. ברגע זה נתונים רעיוני לשאלה סבוכה שראיתי היום באחד העתונים. הסופר מציין, שהפותרה נכונה - חכם יקרא לו, ומבקש לשלוח אליו את הפתרון, ויפרסמו. ועתה הריני מעיין בה ונבוך".

נתעוררה סקרנותו של השר. אמר: "מה השאלה, ואדע". אמר לו: "היה זה מעשה במלך, שכבש מחוז ומנה בו מושל מטעמו, והורהו שישפוט לפי ספר החקים של ארצו - ארץ המלך הכושב - ולא יסטה ממנו ימין ושמאל. שאם לא כן, יודח ממשרתו ויעמוד למשפט".

לפנים היה נוהג באותה מדינה, שהנתפש בגנותו כורתים את ידו. יראו הבריות, ומעטו הגנות. משנכנסו החקים החדשים לתקפם והומר ענשם של הגנבים למאסר ולקנס. סר מורא הגניבה ורבו הגנבים. החלו הבריות להתמרמר והביעו תרעומת.

נושאים בפרשה

שבעה שמות נקראו לו וחד מהם יתר, על שם שייתר פרשה אחת בתורה. ובעומק יותר הוא גילה כח של יתור בתורה, הן שייתר פרשת "ואתה תחזה", והן את כח דרשת יתור בתורה שדרשינן פעמים רבות בש"ס וילפינן מיתור בקרא, כל זה משורש יתרו - יתר.

והנה בכל דבר "זה לעומת זה עשה אלקים", כשם שיש כח יתור בקדושה - "יתר פרשה אחת בתורה", כן יש כח יתור דקלקול, והוא בבחינת בל תוסיף, שהיא תוספת של קלקול. וכן דיני נותר בקרבנות שהוא יתור מעצם הדבר השלם, שחילקנו לחלקים ונותר חלק לעצמו. משא"כ בל תוסיף, הוא יתור מחודש. ושורש קלקול בקומת אדם של יתור הוא הנקרא "יותרת הכבד", וכמ"ש בתיקונים (כ"א, מט ע"א) יותרת הכבד, איהי זונה, בתר דעביד נאופין עם כלהו, היבת שיריין לבעלה".

(המשך בעמוד ה')

יציאת לפי ר"ת	יציאת השבת	כניסת השבת	ביתר
6.32	5.53	4.49	ביתר
6.31	5.52	4.38	ירושלים
6.28	5.50	4.45	צפת
6.28	5.54	4.54	תל אביב
6.39	6.04	4.56	LA
6.28	5.58	4.55	NYC
7.36	6.56	5.54	PANAMA
9.10	8.29	7.28	SAO PAULO
9.11	8.39	7.30	BUENOS AIRES

מן הנלמד בכולל מתוך שיעורו של מורנו ורבינו הרב איתמר שורץ שליט"א

שיעור כללי בהגדרת שם מזיק ד"קרון המשך

שהשור יעשה מעשה מתוך כוונה להזיק, [אלא שיש נידון באחרונים מה העיקר, הכוונתו להזיק או המשונה, ובדקות יותר, האם הכוונה להזיק מגדירה את המשונה, או שמא הוי איפכא המ־ שונה מגדיר את הכוונה להזיק, ואין זה מעניינא [דין השתא].

ויש היזקות שאינם בגדר משונה אבל הם עדיין בגדר של "לאו אורחיה", כלומר, אמנם אין דרכו של השור לעשותו אבל עדיין זה לא הגיע לד־ רגה של משונה. היזק כזה הוא ממוצע בין שן ורגל שהם בגדר אורחיה גמור, ובין קרן רגילה שהיא בגדר משונה.

[ויש להוסיף עוד, דגם בין גדר של אורחיה לבין גדר של לאו אורחיה, יש נקודת אמצע, והוא מה שמצינו בגמ' בדף י"ט: באכילה שעל ידי הדחק, וכפי שמתחזדים הדברים בלשון רש"י שם, דבשעת הדחק זה הופך להיות אורחיה. והיינו, דאע"פ שאמת הדבר שכלפי עיקר המזיק של שן, זה נקרא לאו אורחיה, שהרי באופן רגיל אין דרכו לאכול מאכל זה, אבל מכיון שבשעת הדחק דרכו לאכלו, גם זה נכלל במזיק של שן אע"פ שאין זה אורחיה גמור, דמ"מ מאידך גם לא נקרא לאו אורחיה גמור, שהרי בשעת הדחק אורחיה לאוכלו].

ומתבאר א"כ, שיש מדרגה של אורחיה, יש מד־ רגה של לאו אורחיה, ובין זה לזה יש מדרגה אמצעית, והיא אכילה ע"י הדחק, ולגבי דינים אחרים באמת נחשב הדבר ללאו אורחיה, ולכן לענין הוצאה בשבת לא חשבינן ליה אכילה, שהרי אין דרכם של בני אדם לשמר מאכל בש־ ביל שעת הדחק, אבל לגבי נזיקין נחשב לאכ־ לה, והוי בכלל שן, אע"פ שאינו אורחיה גמור, דמאידך גם לא מוגדר כלאו אורחיה גמור.

וא"כ יש בידינו ד' מדרגות, א' אורחיה גמור, ב' אורחיה ולא אורחיה, וכנ"ל באכילה שע"י הדחק, ג' לאו אורחיה, ד' דבר שהוא משונה גמור.

ודוגמא לדבר שהוא בגדר לאו אורחיה אבל לא מוגדר כמשונה, מצינו בדברי האחרונים, כגון שעשה השור מעשה שדרכו לעשותו, אלא שהוא עשה אותו בצורה משונה, כהיא דחורה

לל הזה שנקרא שור המזיק. אלא שהתורה נתנה גם דינים מיוחדים לכל אחד מהג' אבות שנאמרו בשור, וכמו שנאמר בגמ' בדף ה': שהתורה כתבה את כל אחד מהמזיקין בעבור הלכותיהן של כל אחד ואחד מהם הן לחיוב והן לפטור, אבל מ"מ נשאר השם מזיק הכללי ששמו "שור" המ־ זיק. וא"כ, זה גם כוונת המכילתא, שבא ללמוד לאופנים אלו מהמזיק הכללי של שור ולא מדין קרן, ולכן נקט הלשון והלא שור שהזיק את חברו וכו'.

והנה מצינו בדברי רש"י בריש מכילתין (ב: ד"ה בעיטה) שמבאר מדוע נגיפה נשיכה וכו' הם תו־ לדות של קרן וכותב, "ואהכי הוו תולדה דקרן, דכוונתן להזיק כי קרן, ואין הנאה להיזקה כי קרן, ואין היזקו מצוי תדיר". הרי שרש"י מגדיר דתכונת קרן המושלמת, יש בה ג' תנאים, כוונתו להזיק, אין הנאה להיזקו, ואין היזקו מצוי. וא"כ באופן שיחסר אחד מהתנאים הללו של קרן, דהיינו שאין כוונתו להזיק לא יכלל באב המזיק דקרן, אבל מאידך גם א"א להכלילו במזיק דשן או דרגל שהרי גם אין הנאה להיזקו ואין היזקו מצוי, א"כ איזה שם אב המזיק ניתן לו?

[ונדגיש, דבמקום שיהיה יצרא קתקיף לה, יש צד בגמ' שזה ג"כ נכלל בקרן אע"פ שאין כוונתו להזיק, אך זה מפני שיש צד לגמ' שיש הגדרה חיובית נוספת בקרן במה שיצרא קתקיף לה אע"פ שאין כוונתו להזיק, אבל באופן שגם לא יהיה יצרא קתקיף לה, או לפי הצד בגמ' דלא סגי ביצרא קתקיף לה, איזה שם אב יהיה לו?]

לפי המתבאר, בכה"ג הוא ייקרא בשם המזיק הכללי של שור, ויסודו של מזיק זה נלמד מקרא ד"כי יגח שור וגו'", דמשם למדנו שמלבד האב הפרטי של קרן יש אב כללי שנקרא שור. ובס־ מוך יתבאר בס"ד הנפק"מ שיוצא מזה.

חילוקי המדרגות בתכונות שנאמרו בקרן, והדין בגוונא דלאו אורחיה ואינו משונה

וכעת נבא להגדיר את המזיק דקרן באופן מדו־ קדק יותר. הנה נתבאר ד' הגדרות שונות בקרן, כוונתו להזיק, יצרא קתקיף לה, משונה, ולא אורחיה. וזה דבר ברור שכל מקום שכוונתו לה־ זיק, הרי הוא בגדר משונה, דדבר משונה הוא

ביאור אחר בדברי המכילתא ע"פ ביאור די שם מזיק כללי הנקרא "שור"

ויתכן שיש מקום להבין את דברי המכילתא באופן חדש לגמרי, דהנה שנינו ג' אבות נאמ־ רו בשור, הקרן השן והרגל. והנה לפי פשוטו יש ג' אבות של נזיקין, אב של קרן, אב של שן, ואב של רגל, אבל האם יש גם אב הנקרא שור? אבל באמת יש לדקדק, דהנה נחלקו רב ושמואל בריש מכילתין מה הכוונה בשור דמתני', לרב תנא שור וכל מילי דשור, ולשמואל שור אינו כולל הכל, אלא תנא שור לקרנו, ולמסקנא לר־ גלו. ולכאורה, בשלמא לרב אתי שפיר למה נקט התנא לישנא ד"שור", מכיון שהוא רוצה לכלול את כל האבות שנאמרו בו, אבל לשמואל דס"ל דבשור נכלל רק אחד מהמזיקים שיש בשור, א"כ קשה למה נקט התנא לשון שור, ולא תנא להדיא קרן או רגל, ואמנם יש לומר דהתנא נקט לישנא דקרא, אבל הא גופא צ"ב האם יש מזיק כזה שנקרא בשם שור?

ודיוק זה גופא יש לדקדק גם בלשון המכילתא שהוזכר, דקאמר "ודין הוא, והלא שור שהזיק את חברו וכו'", ונתבאר שהכוונה למזיק של קרן. אלא דהא גופא צ"ב דאם הכוונה למזיק של קרן בדוקא [כמו שנראה בפשטות, שהרי בודאי אין הכוונה לשן ורגל] א"כ למה נקט שם כולל של שור, ולא נקט קרן להדיא, הו"ל לכתוב והלא קרן שהזיקה וכו'. ולכאורה צ"ל דגם המ־ כילתא נקט כלישנא דקרא דקרי ליה שור, אך זה גופא צ"ע למה בלישנא דקרא קרי למזיק דקרן דייקא בשם כולל של שור? ואילו לגבי שן ורגל לא הוזכר שור כלל, אלא לשון של "ובער בשדה אחר", ו"ושילח את בעירה".

ונראה דהגדרת הדבר כך הוא, יש שם מזיק כללי הנקרא בשם שור, ובנוסף לכך יש גם ג' אבות נזיקין שנכללו בתוך האב הכללי של שור, והם קרן שן ורגל. קרן, הגדרתו בכללות הוא - כוונתו להזיק, שן הגדרתה - יש הנאה להיזקה. ורגל - היזקה מצוי. ואם יימצא דבר נוסף שהוא לא נכלל באחד מההגדרות של ג' האבות הללו, כלומר, אין הנאה להיזקו, אין היזקו מצוי, אבל גם אין כוונתו להזיק, מה היא הגדרתו?

נראה לומר, שמזיק כזה, יהיה לו את השם הכו־

(המשך בעמוד ג')

מים שבמים שבמים ח"א - תאוה לשתייה

כפי שהתבאר בהקדמה למים שבמים, התאוה הנובעת מיסוד המים שבמים שבמים, הינה תאוה לשתייה.

נחלק את התאוה לשתייה לארבעה חלקים, לפי ארבעת היסודות: עפר, מים, רוח ואש, שבתוך הפרטות של המים שבמים שבמים. בפעם הזאת נעסוק, בעזרת ה' יתברך, ביסוד העפר וביסוד המים. ובפעם הבאה, אם ירצה ה', נעסוק ביסוד הרוח וביסוד האש.

עפר - קביעות לשתייה

הקלקול הנובע מהעפר שבתאוה לשתייה הוא, היגררות לשתיית משקאות בקביעות. אמנם, על פי גדרי ההלכה ישנם זמנים קבועים המיוחדים לשתיית משקאות, כגון שבתות, ימים טובים, פורים וכדו', אך תופעת הקביעות לשתייה הקיימת בדורנו, אינה שייכת כלל לגדרי ההלכה, ואף רחוקה מאוד מאוד מגדרי ההלכה. היא נכנסה מאומות העולם, והפכה להיות חלק בלתי נפרד ממגזרים רבים בכרם בית ישראל - "לכבוד שמחת התורה" וכדו', ואף ללא כל סיבה חיצונית הנראית לעין.

שורש תופעה זו הינו, הריק העצום הנמצא בנפשות בני האדם, ובפרט בדרך שלנו, התובע מילוי אמיתי, ואינו בא על סיפוקו. ולכן רוב בני האדם בורחים מתחושת הריקנות האופפת, אל תחושת המילוי המזויפת שהשתייה נותנת. אך כמשל המים המלוחים, הגורמים צימאון יתר, כך תחושת הריקנות הולכת וגדלה, והרדיפה אחר השתייה הולכת וגוברת, עד שהתופעה הזאת נעשית קבועה בנפש. על מנת לתקן תופעה זו, נצרכת עבודה בענפים ובשורשים. העבודה בענפים היא, לצמצם בהדרגתיות את הקביעות לשתייה¹. והעבודה השורשית היא, לבנות חיים פנימיים מלאי תוכן - להכיר את הנפש, לבנות את קומת ההרגשות, את קומת המחשבות וכדו'².

מים - היגררות עד כדי שכרות

הקלקול הנובע מהמים שבתאוה לשתייה הינו, היגררות לשתייה עד כדי שכרות. כל עניין התאוה הינו, היגררות הנובעת מחוסר מחשבה. וכאשר האדם שותה עד כדי שוכרה, הוא נגרר עד למקום שהוא מאבד את הדעת **לגמרי**, וממילא כח הבחירה והשליטה ממנו והלאה.

על מנת לתקן את הבעיה של איבוד השליטה, על האדם לבנות ולחזק את כח הדעת. וככל שכח הדעת מתחזק, כך כח הבחירה והשליטה מתחזק. דבר זה נעשה בעיקר ע"י עמל ויגיעת התורה הקדושה.

אך האמת היא, שאצל רוב בני האדם, אין די בתיקון זה. שהרי תכונת השתייה לגרור את האדם עוד ועוד, עד שבסופו של דבר הוא יגיע למקום שכח השליטה כבר לא יעמוד לעזור.

ואשר על כן, על האדם לבנות מהלך שלם של היגררות באופן מתוקן, אשר יסייע לו לא להגיע למצב של היגררות עד כדי איבוד שליטה.

וכאן בעצם מונח תיקון נפלא לכל בעיית ההיגררות בכלל, ולבעיית ההיגררות עד כדי איבוד הדעת בפרט.

ישנו כלל יסודי מאוד בכל הנהגת כוחות הנפש: כל כח חייב לצאת, במקום או במאוחר, מהכח לפועל. ואם הכח יוצא באופן מתוקן, הוא לא יוצא באופן מקולקל. על מנת לבנות מהלך שלם של היגררות מתוקנת, האדם צריך לגרור את עצמו מעניין לעניין באותו עניין, מתוך מודעות, מחשבה והתבוננות. וכמוכן, עדיף שההיגררות תהיה בדברים שבקדושה.

על האדם להתבונן מראש, בכל עניין שהוא עוסק בו, מה העניין הבא שעליו להתקדם אליו - אם זה בלימוד התורה, אם זה במעשה צדקה וחסד, ובכל דבר שבקדושה. ומיד עם סיום העניין בו הוא עוסק, מיד לגשת לעניין הבא, או להכין את עצמו לעניין הבא. עד שהוא ירגיש שנפשו נגרת באופן טבעי מעניין לעניין. ושלמות ההיגררות הזו היא, בבחינת "משכני אחריו נרוצה" - ההיגררות השלמה אחר הבורא יתברך שמו. ■ [מתוך סדרת "ארבעת היסודות - יסוד המים" פרק יב]

1 כמו כן, ניתן לקחת "רעיונות" מהפרקים הקודמים, כיצד להשתחרר מהקביעות לתאוה. 2 הדברים התבארו באריכות גדולה מאוד בסדרת "בלבבי משכן אבנה" ובסדרת "דע את".

(המשך מעמוד ב')

שנטלה בצורה משונה, או שאכל מאכל הראוי לו אלא שהאכילה נעשתה בצורה משונה, בכל כה"ג המעשה עצמו אינו משונה, אבל מכיון שהוא לא נעשה בצורתו הרגילה הרי זה בגדר לאו אורחיה. ובאופנים אלו מצינו שדנו בזה האחרונים (רע"ב, מרכבת המשנה, החזו"א, ר' נחום ועוד) לגבי דין צרורות האם בכה"ג מוגדר כשינוי לענין זה שיהא רק רביע נזק, להצד דיש שינוי בצרורות לרביע נזק.

ולכאורה בכל אופנים אלו יצא הדבר מכלל שן ורגל, שהרי אין זה בגדר אורחיה כשן ורגל, אבל מאידך לכלל קרן לא בא, שהרי אין זה בגדר משונה, ולדברי התוס' בדף ט"ו: דנקטו דלמ"ד פלגא נזקא ממונא היכא דהוי משונה פטור לגמרי, יש מקום לומר דגם בנידון דידן יהיה פטור, שהרי אין לנו מקור מהיכן לחייבו. אמנם לדברי הרא"ש שונים שחלקו שם על תוס', יש לומר שודאי יהיה חייב, והגדרת הדבר תהא, שבכה"ג חיובו מצד השם מזיק הכ"ל של "שור", וכמו שנתבאר בדברי המכילתא שכוונתו ללמוד מדין מזיק של שור, ושם מזיק זה אינו שם נפרד לעצמו אלא הוא השורש של כל הג' אבות שנאמרו בו.

אלא שעדיין יש לברר מה דינו של מזיק זה, האם דינו כדין שן ורגל, או שדינו כדין קרן? ולכאורה לפי שיטת הרא"ש דפטור שן ורגל ברה"ר הוי גזירת הכתוב בעלמא, א"כ גם בכה"ג יש לפטור דהרי מזיק זה א"א לחייבו יותר ממה שמצינו בשאר האבות שנאמרו בשור. אמנם לפי דברי הר"ף דנקט שפטור שן ורגל ברה"ר יסודו מצד הסברא דהוי אורחיהו, א"כ באופן הנזכר שודאי יצא מכלל אורחיה אלא שלכלל משונה לא בא, א"כ לא יהיה בו את יסוד הפטור של רה"ר שייסודו מצד האורחיה שב-דבר.

וכלפי שיעור התשלומין האם חיובו כדין שור תם חצי נזק, או נזק שלם כדין שן ורגל, לכאורה גם לגבי זה א"א לחדש בו חיוב יותר ממה שמצינו באב של קרן, שהרי השם אב הזה ששמו שור, הוא היסוד של הג' אבות שנא-מרו בשור, ואיך נוכל לחייב יותר ממה שיש בקרן גופיה.

ונמצא א"כ, דאמנם שם המחייב שלו הוא "שור", אבל דינו כדין שן ורגל לגבי פטור ברה"ר [לפי שיטת הרא"ש, אבל לפי הר"ף י"ל דחייב ברה"ר וכן"ל], ומאידך שיעור תשלומי נזקו כדין קרן תמה שחייב רק חצי נזק, והיינו שיש בו את הקולות של כל האבות שנכללו בשור, אלא יסוד המחייב הוא מכח השם שור שבו, ולא קרן או שן ורגל. ■

[מתוך קובץ שיעורים כלליים על חו"מ שיעור כללי מז]

אהבה אישית לבורא עולם - המשך

וְלֹא יִבְצְרוּ גַם כֵּן מִפְּסִידִים לָהֶם שְׂיִי רְחִיקוֹם מִן הָאָדָם וְלֹא יַחְסְרוּ דְרָכִים שְׂיִרְחִיקוּ מִפְּסִידֵיהֶם.

המידות הפנימיות - לא רק שאינן מוטבעות בגילוי בתוכנו, זו רק חצי מהבעיה. הבעיה הנוספת היא, שישנם הרבה מאד מרחיקים לאדם, מרחיקים מבחוץ ומרחיקים מבפנים, כמו שמבואר בספרים שיש יצר הרע בחוץ ויש יצר הרע בפנים.

מדוע באמת האדם מטבעו אינו מרגיש את האהבה הנמצאת בנשמתו כלפי בוראו?

ידועים דברי החובות הלבבות' (שער שמיני פרק ג), שאהבת הבורא ואהבת העולם הזה הן כמו שתי צרות זו לזו. כשם שאש ומים אינם שוכנים בכלי אחד - כך שתי האהבות הללו אינן יכולות לשכון בכלי אחד.

אהבת העולם הזה שנמצאת בנו היא חיצונית ופנימית. היא פנימית ומוטבעת בנפש כל אדם ואדם שיש לו אהבה לעולם הזה, אבל כמו שהזכרנו קודם, מצא מין את מינו וניעור.

כלומר, חיים אנו בעולם שבו הרוח הוא מועט מאד ביחס לחומר, וכיון שאדם נפגש כל הזמן עם חומר, הדבר מעורר בו את האהבה לחומר הנמצאת בו, והרי שהיצר הרע החיצוני, גירויי עולם החומר, מעוררים את היצר הרע הפנימי, המשיכה לעוה"ז, ולכך נעלמת נשמת האדם בקרבו.

אִם כֵּן אֶפֹּא, אֵיךְ לֹא יִצְטָרֵךְ לְהוֹצִיא זְמַן עַל הָעֵינַי הַזֶּה לְדַעַת אֲמִתַּת הַדָּבָרִים וְלְדַעַת הַדָּרָךְ לְקַנּוּתָם וּלְקִימָם? מֵאִין תְּבוּא הַחֲכָמָה הַזֹּאת בְּלֵב הָאָדָם אִם לֹא יִבְקֶשְׁנָה?

התורה כולה אינה נקנית אלא בעמל, כמו שנאמר: "אדם לעמל יולד". בלי עמל, בדרך כלל האדם לא יכול לקנות כלום. "געת ומצאת תאמין". לאחר שהאדם מתייגע, הוא זוכה.

בדרך כלל, היגיעה צורכת זמן. אם אין זמן - אין אפשרות להתייגע. אם כן, קובע רבינו הרמח"ל, כיון שנצרכת יגיעה, בהכרח שצריך האדם להשקיע זמן במשך יומו **לדעת אמיתת הדברים** - ראשית כל להבין את האמת שבהם, לאחר מכן **לדעת הדרך לקנותם**, ולאחר מכן **לקיימם**. לכל שלושת השלבים הללו נדרש זמן.

שכן, מאין תבוא החכמה הזאת בלב האדם אם לא יבקשנה?

כמו שהארכנו הרבה לבאר עד עתה, עבודת ה' הפנימית היא בעצם חֲכָמָה גדולה ועמוקה. לא כמו אלו הסוברים בטעות שזהו דבר שטחי. לא ולא! "מאין תבוא החכמה" - זו לא רק השגה או קנין, ודאי שזו אינה רק הנהגה, אלא טמונה כאן חכמה פנימית גדולה ועמוקה. כשהחכמה מושגת בלב האדם ולבו נטהר מכח "לבי ראה הרבה חכמה" - אזי האדם מגיע לבחינת "לעשותם", לקיים את הדברים בפועל.

כל אחד יודע שקנין כל הש"ס, הכולל כאלפיים ושבע מאות דף, לוקח הרבה זמן [אם לומדים דף ליום, זה לוקח בערך שבע וחצי שנים, ואם לומד בעיון - פי כמה וכמה]. וידועים דברי רבינו ישראל מסלנט זצ"ל, שעקירת מידה רעה אחת מהאדם - קשה יותר מאשר לדעת את כל הש"ס כולו!

והנה, בפשטות תופסים את הדברים, שחכמה יש יותר בש"ס כולו, אלא שלשבור מידה זו עבודה יותר קשה.

משל למה הדבר דומה, אומרים לאדם שעליו להעביר את כל מי הים ליבשה ע"י כוסית אחת קטנה. זו מלאכה שיכולה לקחת לו שנים בלי גבול. עתה נשאל: האם יותר קל לדעת את הש"ס, או יותר קל להעביר את הים בכוסית קטנה ליבשה? אבל האם זה קשור לחכמה?! לא צריך להיות חכם כדי לקחת כוסית, למלאותה במי ים ולשפוך את תוכנה בחול. זה לא ענין של חכמה, אלא ענין של עמל ויגיעה.

כמו כן, דברי ר' ישראל מסלנט שיותר קל לדעת את הש"ס כולו מאשר לשבור מידה אחת, לכאורה אינם מתייחסים לחלק החכמה של הש"ס, אלא לקושי, לעמל התורה, שבכדי שאדם יוכל להשיג את ידיעת כל הש"ס עליו לעמול קשה, ולימדנו ר' ישראל מסלנט שיותר קל להתייגע ולדעת את הש"ס כולו מאשר לשבור את המידה.

אבל צריך לדעת, שבעומק הוא התכוון לנקודה הרבה יותר פנימית. בעצם, כל המידות כולן הן מידות של בורא עולם; "לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ לך ה' הממלכה", וידוע שאלו הן שבע המידות היסודיות שיש, ושאר כל המידות שאנו מכירים אינן אלא פרטים, חלקים של המדות הללו.

כמו שיש את שבעת ימי השבוע, ימי הבנין, וכל מה שקיים בעולם הוא התפרטות מהם

- כך גם ישנן רק שבע מדות יסודיות, שבעה שורשים, ושאר כל המדות שאנו מכירים הן בגדר תולדות של המדות. זהו גדר של אבות ותולדות, כמו במלאכות שבת ובאבות נזיקין.

אם כן, המדות שיש בנו, כגון מדת האהבה, מדת היראה וכו' - הן בעצם חלק מחלקי המדות של הבורא עולם כביכול. הקב"ה ברא אדם בצלמו כדמותו והוא ברא בו את המדות. המדות שיש לנו הן המדות הגבוליות, אך שורשן מושרש באור אין סוף, בבורא יתברך שמו.

לפי זה נבין את העומק שקיים בעבודת המדות, וניקח לדוגמא את מדת הכעס.

בפשטות תופס האדם שישנה מדת כעס, ומוטל עליו להתגבר עליה. אבל באמת, כשיתבונן היכן נעוץ שורשה של מדה זו, יגלה שמידת הכעס בשורשה איננה מדה שלילית, כמו שחז"ל אומרים שגם הקב"ה כועס, וכעסו נמשך רגע - "כי רגע באפו חיים ברצונו" (תהלים ל, ו). כלומר, מדת הכעס היא בעצם מדה שורשית שכביכול נמצאת אצל בורא עולם בהגדרה פנימית, ואינה מושגת לאף אדם.

כלל יסודי הוא, שאי אפשר לעבוד עם דבר שלא מבינים אותו. אדם לא יכול לתקן את הרכב אם אינו מבין כלל במכונאות, ואינו יכול לבנות בנין אם לא למד מעודו את מלאכת הבניה.

עתה נתבונן, אדם הניגש לעבוד על המדות, האם באמת מבין הוא מה הן אותן מדות?

הוא חושב לעצמו: בטת, הרי אני יודע מהו כעס וגם מהי אהבה... דומה הוא לילד המביט במטוס ואומר: הנה, אני מבין מה זה מטוס... הוא אולי מבין איך נראה מטוס מבחוץ, אבל האם מבין הוא, ולו במעט, את דרך פעולתו, כיצד הוא עובד? האם יוכל לתקן מטוס שהתגלה בו קלקול, ולו יהי הקטן ביותר?!

זוהי בדיוק צורת הסתכלותנו על המדות. אדם טוען בבטחה: ודאי שאני מבין את המדות! מה, וכי אינני מכיר את עצמי?!

התשובה האמיתית היא, שאכן אין אדם שמכיר את עצמו לגמרי, אין כזה דבר! כל אדם מכיר את עצמו באחוזים כלשהם, ברבדים וברמות מסויימות, ותו לא. כמו שישנן רמות שונות בהשגת התורה הקדושה - כך יש לכל אדם השגה כלשהי מה הוא,

שהרי התורה והאדם נמשלו זה לזה. ■

[מתוך ספר בלבבי משכן אבנה על מסילת ישרים פרק א]

השייכות בין המקצוע החביב לעולם ההרגשות

נמחיש את הדברים ע"י דוגמא נוספת מחיי היום יום. הילד או הילדה לומד דים בת"ת או בביה"ס, כאשר נלמדים שם מגוון של מקצועות. באופן טבעי, לא יתכן שכל המקצועות יהיו חביבים על הילדים בשוה, והמציאות מראה שתמיד יש את המקצוע האהוב - בה' הידיעה, וכן להיפך, ישנו תמיד מקצוע מסויים שילד קשה להתחבר אליו.

אף בדוגמא זו, ראשית עלינו להניח לילד לברר עם עצמו אלו מקצועות חביבים עליו יותר ואלו מקצועות אינו אוהב ללמוד, ולתת לו להתבטא בענין. כמובן שהילד צריך לדעת, כי המטרה אינה לפטור אותו מהשיעורים בהם נלמדים אותם מקצועות [באמצעות פתק למלמד או למורה וכדו'], אלא אדרבה, עלינו להבהיר לו שגם את מה שאינו אוהב - מוכרחים ללמוד, שהרי אדם אינו יכול לגדול בור וחסר השכלה, אולם אין זה סותר את הצורך לעשות בירור עצמי בדבר המקצועות החביבים עליו ולהיפך.

כאשר ניתן לילד להתבטא בצורה חופשית בנושא זה, הוא ידע להבחין האם הסיבה שהוא לומד מקצוע מסויים היא מחמת שיש לו משיכה טבעית לכך, או שעליו ללמוד את אותו דבר מכיון שיש צורך ברמת השכלה מסויימת.

אכן, אף שהעיסוק שלנו בנושא זה שייך לתחום של עולם ההרגשות, שבכך אנו נותנים לילד להתבטא אודות מה שהוא מרגיש בנפש, אולם אף בדוגמא זו ישנם יתרונות נוספים שעשויים לצמוח מכך, כדלהלן.

תופעה מצויה אצל ילדים רבים, שכאשר הם מגיעים לגיל המתבגר אינם יודעים להיכן לנתב את החיים שלהם, ובאיזה תחום עליהם לעסוק [הדבר אמור בעיקר אצל בנות, אולם קיים אף אצל בנים, ששם הספק באיזה חלק בתוה"ק עליהם לעסוק ביותר, בבקאות, בעיון, בהלכה וכדו']. בדרך כלל ההכרעה בדבר נובעת משיקולים כלכליים, כאשר הם עושים את השיקול [באמצעות יועץ כלכלי וכדו'] מהו המקצוע המכניס ביותר... [כמובן שישנה חשיבות מסויימת לשיקולים מסוג זה, אולם כל בר דעת מבין שאין זה השיקול היחיד שאמור להכריע בנושא זה].

ברם, אילו אותם מתבגרים היו גדלים עם נפש בריאה והיו מודעים לעצמם, כאשר הם יגיעו לשלב של הכרעה בדבר בחירת מקצוע מתאים, ההחלטה שלהם תהפוך לקלה יותר, מכיון שבאופן טבעי תהיה להם נטיה להתעסק במקצוע שהם ביררו לעצמם שהוא האהוב עליהם. [עם זאת, כמובן שבכל מקרה צריך לעשות שיקול ענייני, שהרי פעמים יתכן שלא ניתן להתפרנס מאותו מקצוע אהוב, אולם הרבה פעמים ישנם מקצועות דומים שמהם אכן ניתן להתפרנס].

מלבד הריחוק העתידי של הקלות בבחירת מקצוע להתפרנס ממנו, ישנה תועלת מיידית מכך שהמקצועות האהובים של הילד ידועים לנו. למשל, כאשר אנחנו רואים שהילד חלש במקצוע מסויים, אם ברורה לנו ההבחנה הראשונה בין המקצועות האהובים עליו ולהיפך, הרי שמיד נדע אם מקצוע זה נכלל במקצועות הפחות אהובים עליו ולכך הוא מהווה נקודת התורפה אצלו, ואם לא, יתכן שהבעיה נעוצה בגורמים נוספים, כגון במעביר השיעור, במיקום שלו בכיתה, בתנאים סביבתיים אחרים וכדו'. אולם אם לא נניח לילד להתבטא בנושא זה, הרי שלעיתים הנטיה הראשונית היא להאשים את כל העולם מסביב, בשעה שיתכן כי החולשה נובעת

(המשך בעמוד ז)

נושאים בפרשה המשך מעמוד א'

ועל בחינת יתר דקלוקל אמרו כל יתר כנטול דמי. ויתר על כן, כל המוסיף גורע. וכח זה של יתר הוא מלשון - י-תר. תר מלשון מרגל מחפש, "לא תתורו", כי הרוצה להוסיף על חלקו לעולם אינו שמח בחלקו, אלא תר אחר עוד ועוד. וזהו י-תר. יו"ד על שם העתיד כמו שכתב רש"י אז ישיר יו"ד על שם העתיד. וממי שתר תדיר אינו חי בהוה אלא תמיד תשוקתו לעתיד.

ומשורש כך בלשה"ק ישנו מיתר - יתר - חבל המקשר דבר לדבר. ויסודו, להוסיף על הדבר הראשון ע"י מיתר, שע"י החבל נעשה הדבר הראשון גדול יותר והנקשר לו ע"י המיתר מצרף את היתר אליו. וזהו שנאמר במשכן (שמות לה, יח) "את יתדת המשכן ואת יתדת החצר, ואת מיתריהם". והנה המשכן נקרא משכן מלשון "משך" - המשכה, להמשיך את הדבר הקיים, וזהו ע"י מיתריהם - שלוקח היתר ומצרפו לדבר הראשון.

ובגמ' ברכות (ג, ע"ב) אמרו "ואביתר, אלו אורים ותומים. אביתר אותיות אב - יתר. שורש לכל מדת רגת יתר. ועל פיו היו נשאלים באורים ותומים כגון אם לצאת למלחמה וכדו', כלומר האם זהו יתר דקדושה אם לאו. כי עומק כל השאלות כולם האם זה חלקי - חלקנו. אם לאו. ובעומק שורש היתר הוא גם שורש החסר בבחינת "כל יתר כנטול דמי", כנ"ל.

וזהו הרוגי ביתר (עיינן ברכות מח ע"ב, ועוד) ביתר - ב-יתר, ששם היתה הריגה לכח היתר, שלא רק שנהרגו שם רבים רבים, אלא שורש כח הריגתם כי היו בבחינת יתר. וכח דהיתרא ענינו להתיר את היתר המקושר לדבר. כי איסור נקרא איסור כידוע מלשון קשר "אסור ברהטים". ולהיפך היתר, להתיר את המיתר הקושר ומחבר את הדבר. ובגמ' (שבת ל ע"ב) אמרו "מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש", ואמרי דבי רבי ינאי, "תחת השמש הוא דאין לו, קודם השמש יש לו". ומהות יתרון זה הוא מש"כ "כיתרון האור מן החשך". שכח היתר גופא שהוא חושך, הופך לאור. וזהו "קודם השמש", כלומר שהוא אש גדול מן האור הראשון - שמש. ושורש אור זה הוא אור אין סוף, שהוא תמיד מוסיף יתרון. ולכך הוא למעלה מן אור השמש שעניינו גבולות. אבל הוא תפיסתו "יתר" - אין לו סוף. ■

[מתוך כתבי הרב, שליט"א]

שרש אבה - המשך

ביטול האבה לקיומו

בפרשת ראה (יג ז-ט): "כי יסיתך אחיך בן אמן או בנך או בתך או אשת חיקך או רעך אשר כנ־פשך בסתר לאמר נלכה ונעבדה אלהים אחרים אשר לא ידעת אתה ואבותיך וכו' **לא תאבה** לו ולא תשמע אליו וכו'".

רש"י (פ"ז): "**אשר כנפשך** - זה אביך". ובפסוק ט, כ' רש"י: "**לא תאבה לו** - לא תהא תאב לו, לא תאהבנו. לפי שנאמר ואהבת לרעך כמוך, את זה לא תאהב". עכ"ל.

מצד אחד האב מתואר כאן כ"**רעך אשר כנפשך**", "החביבים לך", ומצד שני "לא תאבה לו", "לא תאהבנו".

ביאור הדבר, הסתת האב את הבן הינה הסתה לענף להתרחק משרשו, מנקודת האב שבו שהיא מקור הוויתו, לבלי שוב אליו בחזרה.

כשהתפשטותו של האב אינה חוזרת לשורשה, זו **אבידה** (כמו שהארכנו בשיעור הקודם). וכמו שראינו, טבעו של הבן לחזור לאביו, בבחינת ה"**אבה**", ולהחזיר אליו את האבדה, "מציאת קטן מריצה אצל אביו".

על זה נאמר "לא תאבה לו", כלומר ראה והבן **שבו** [במסית] **שלילת האבה**, וש־לילת האהבה והאהבות, ועל כן "לא תחוס", לא תתיחס ולא תתחבר לרצונו זה.

אבה - ברכה

"ולא אבה ה' אלקיך לשמוע אל בלעם, ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' אל־קיך" (?).

צריך להבין, מה היא **הפיכת קללה לברכה**? לכאורה זו לא הפיכה, אלא הקללה בטלה, וב־מקומה נתחדשה ברכה? דבר אחד בטל, ודבר אחר התחדש?

אבל בעומק, ההגדרה היא כך: ברכה נקראת ברכה מלשון הַבְּרָכָה וְהַמְשִׁיכָה. זאת אומרת שהברכה היא תנועה, מהמקור לכיוון המקבל.

אבל אם היא תימשך בלא חזרה למקורה ושר־שה, היא הופכת להיות קללה.

ההפיכה הופכת את כיוון התנועה. ובכן, הפיכת התנועה מהתרחקות להתקרבות היא הפיכת קללה לברכה.

עם ישראל הם בבחינת ברכה. באברהם אבינו נאמר: "**ונברכו** בך כל משפחות האדמה **ובזרעך**". הרי שלעם ישראל יש מציאות של ברכה.

בלעם, מנסה לפעול שברכה זו תתפשט ותתרחק, ולא תחזור לשרשה, ובכך היא תהפוך לקללה.

ועל זה נאמר: "ולא **אבה** ה' אלקיך לשמע אל בלעם, ויהפוך ה' אלקיך לך את הק־ללה לברכה". פי' בכח האבה היורד ומת־פשט ממקורו ועולה בחזרה אליו, שהוא עומק בחינת הברכה, הפכו הקללות לברכות.

אבה - ביבום

בפרשת כי תצא: "ואם לא יחפץ האיש לקחת את יבמתו, ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים ואמרה מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי".

כבר הוזכר, שבאדם שיש לו בן, מתגלית ההת־פשטות ממנו, והחזרה אליו. אבל אדם שמת בלא בנים, כל בחינת האב שבו אבדה, שהרי הוא איננו אב. [יש בחינת 'אב-אבד', כלומר, אחרי שהיה אב, אבד השם אב. אבל כאן, עוד לפני שהוא נהיה אב, כבר אבד השם אב שלו].

בשבילו, התורה קבעה דין יבום, שעל ידו השם אב מוחזר למת. ע"י שאחיו נושא את אשתו וקורא לבכור הנולד על שמו, הוא מקים לו שם. כלומר, הוא מקים לאחיו בחינת אב [שלא זכה לה מחייו].

באמרה "לא **אבה** יבמי", התורה רומזת מה פועל היבום בעומק. לא רק שהוא מעמיד את החזרה מתתא לעילא, אלא גם את ההת־פשטות מלעילא לתתא שלא יצאה לפועל [שהרי הוא מת בלא בנים, ולא נקרא אב].

אבה - לעתיד לבא

אנו נוכחים לכך שבתורה, כל **אבה** מופיע בש־לילה: "לא תאבה" "לא אבה" "לא אביתם". והוא דבר נפלא למתבונן.

הוראה היא זו, שאין בבריאה גילוי שלם של אבה, ולכן, האבה מופיע רק בשלילה ולא בחיוב.

וטעם הדבר הוא, משום דבעלמא דידן, כל רצון מתלבש בחכמה. וכבר למדנו בדברי האור החיים, שאבה הוא רצון שלמעלה מהחכמה, שאין בו טעם. נמצא, כי הרצון שלמעלה מן החכמה הינו, בעצם, רצון שלמעלה מקומת הבר־יאה.

הבריאה הינה מכח "בראשית" "בחכמתא", כידוע. הרצון הזה המופשט [שאינו מת־לבש בחכמה, כנ"ל], אינו יכול להתגלות בשלמות בבריאה שמכח החכמה. ואם יש אבה, זהו אבה נפול, מלשון תאבון, ואביון.

הוזכר לעיל, שבארץ ישראל מתגלית מדרגת האבה, שהיא בחינת הרצון העליון.

באמת, מדרגה זו לא מתגלית בזמננו. זהו גילוי העתיד לבוא [בב"א], עם בית המקדש השלישי שבחינתו למעלה מהלבשת החכמה (כנ"ל).

[כלומר, בשורש, ארץ ישראל היא באותה קדו־שה, אבל זו תתגלה בפועל רק לעתיד לבוא].

הבטחת "ופרצת ימה וקדמה צפונה ונגבה" שנאמרה ליעקב לא התקיימה בעולמנו זה. רק בעתיד יהיה הגילוי של "נחלה בלי מצרים". אבל כעת, עדיין אנו עומדים "בין המצרים".

גם בהיות הבית בבנינו, הוא היה עדיין בערך בין המצרים, ולכן יש 'בית בבנינו' ו'בית בחורבנו'.

אבל לעתיד לבוא: "אין לירושלים חומה". זהו הגילוי העמוק של הסתלקות הגבולות (בלי מצ־רים). ואז תתגלה בחינת הריצה מלעילא לתתא וחזרתה מתתא לעילא בשלמותה.

שורש לידתו של המשיח הוא ביבום של בועז, כידוע. והוא כי עומק סוד היבום הוא להשיב גם את בחינת האב מעילא לתתא, וגם את זו שמ־תתא לעילא, כנ"ל. זו שלמות גילוי האבה.

וזוהי השלמות שתהיה לעתיד לבוא. שלמות קומת הבריאה הינה בהיותה בבחינת רצוא ושוב.

אז תהיה תנועת הרצון מלעילא לתתא, ותנועת הרצון שתחזור מתתא לעילא, וחוזר חלילה. ■ [מתוך שיעורי שמע בלבביפדיה מחשבה א-ב אבה, שיעור

זה נמסר ביום ד' בחולון ב-20:30, ומשודר בשידור חי של קול הלשון 073.295.1245]

זיהוי כוח האמונה שבנפש - המשך

אנו משתמשים עם אותה האמונה יום יום שעה שעה.

לדוגמא: קיימת מערכת חיים בין בני-זוג, מדוע אדם לא חושב לעצמו כל רגע אולי הצד השני רוצה להתגרש וללכת למישהו אחר. וכן הלאה עד הפרטים הקטנים ביותר, אדם מכוון שעון מעורר שיצלצל ויעיר אותו בבוקר, אולם מי אמר שבאמת השעון מעורר יעבוד טוב, אולי הוא יתקלקל או שהבטרייה תיגמר? דוגמא נוספת: אדם עולה למטוס והכל מתנהל כשורה כיוון שחוקי הטבע מתמידים, אולם מישהו חושב לעצמו אולי חוקי הטבע יעשו שביתה לשנייה אחת או שתיים ואז ח"ו המטוס יצנח?

באמת אף אחד לא חושב כך. אבל צריך להתבונן מדוע אף אחד לא חושב על זה? כיוון שהניסיון מראה לנו שחוקי הטבע לא עושים שביתות לעיתים קרובות, לכן אנו מאמינים שחוקי הטבע ימשיכו להתמיד ולא יאכזבו גם הפעם. ברם מדוע כולם מאמינים שחוקי הטבע לא יכזיבו? תשובה לדבר: מכוח האמונה שבנפשנו!

אנחנו לא שואלים את עצמנו למה להאמין, אלא אנו מאמינים כי יש לנו כוח כזה בנפש. אין לנו בכלל שאלה למה להאמין, כי "למה" ו-"אמונה" אלו שתי דברים סותרים. אנו מאמינים כי האמונה היא כוח שטבוע בנו, ממש כמו הטבע של האדם שהוא חש צמא רעב ועייפות. אם אדם ילך עם גישה כזו שהוא מטיל ספק בכל דבר שמא הוא יאכזב, הוא יגיע לספקות בכל מערכת החיים ללא יוצא מן הכלל. אולי הכסא שלפני לא מספיק חזק ואם אני אשב עליו הוא ישבר. וכן על זו הדרך.

יש אנשים רח"ל שהגיעו עם הגישה הזו לחולי נפש והם סובלים מזה מאוד. הם מפחדים לשבת והם מפחדים להישען, הם מפחדים לעמוד, הם מפחדים להסתכל וכו' מפחד ומפחד וכל הזמן הוא מסתפק שמא ושמה. לעומת זאת אדם בריא, בריאותו מקורה באמונה שיש לו בנפש.

כל אדם לא יכול לחיות מבלעדי כוח האמונה שבנפש, ובאמת כל אחד ואחד משתמש בכוח האמונה בכל יום, ולאורך כל היום בכל רגע ממש. אך דע עקא שרובם של האנשים לא מזהים את כוח האמונה הזה כמעט לחלוטין. שהרי אם תשאל אדם האם אתה משתמש בכוח האמונה? התשובה לדבר תהיה לפי סוג האדם הנשאל אם לפניך: אדם שמאמין בבורא עולם הוא יענה "כן" (אבל באמת גם את רמת המודעות שלו לשימוש באמונה הזו צריך לבדוק), ואם לפניך אדם שמגדיר את עצמו כלא מאמין, הוא יענה לך - "לא, אני לא משתמש בכלל באמונה, אני לא מאמין בכלום".

ברם האמת היא שכולם משתמשים בכוח האמונה יום יום שעה שעה, רק ההבדל בין הנפשות היא ברמת המודעות העצמית לשימוש בכוח האמונה שבו. הבריאה בנויה בצורה כזו שהיא מכריחה אותנו להאמין, אילו האדם באמת לא היה מאמין, הוא היה חולה נפש גמור, כי הוא לא יכול להתקיים במצב תמידי של ספקות. כולנו כמעט ללא יוצא מן הכלל, פרט ליחידים שחולים במחלות נפשיות קשות, מאמינים! עכשיו העבודה היא לזהות שזה בא מכוח האמונה שבנפשנו. הזיהוי יעורר ויגלה אצלנו את האמונה בפועל.

חיזוק כוח האמונה שבנפש.

אדם רוצה לעלות למידת האמונה, איך הוא יגיע לזה? ע"י חיזוק כוח האמונה שבנפש! אך כיצד נחזק את כוח האמונה שבנפש? משל למה הדבר דומה, לאדם שיש לו כסף מזומן בכיס, והוא רק צריך להכניס את היד ולהוציא. הוא לא צריך ללכת לעבוד בכדי להרוויח את הממון, אלא זה כבר נמצא אצלו בכיס, רק חסר להכניס את היד ולהוציא. הנמשל - אנו משתמשים הרבה עם אותה אמונה רק שאנו לא מזהים אותה. אישה רוצה לאפות עוגה והיא הולכת להשאל קערה מהשכנה, אולם בעלה תוהה למה את משאילה מהשכנה?! הרי יש לך במטבח קערה משלך, אז בשביל מה צריך ללכת להשאיל?!

כך ביחס לאמונה שבנפש, אם האדם זיהה את האמונה בחיים שלו יום יום שעה שעה, היא תצא אצלו מן הכוח לפועל והוא יוכל להשתמש בה גם במקומות שבאופן טבעי האמונה לא נגלית אצלו. ■ [מתוך ספר דע את נפשך פרק ג]

חינוך ילדים

(המשך מעמוד ה')

מסיבה פשוטה מאד: הילד מתקשה 'להתחבר' ללימוד מקצוע זה!

עם זאת נדגיש שוב, שאין כוונת הדברים שעלינו לחנך את הילד שאת האוכל שאינו אוהב - אינו אוכל, ואת המקצוע שאינו מחבב - אינו לומד, לא ולא, הילד צריך לאכול גם את מה שאינו אוהב במיוחד [כמובן בגבול מסויים], ועליו ללמוד אף את מה שאינו נהנה ללמוד, אולם כל זאת בד בבד עם כך שהוא מברר לעצמו את סוגי המאכלים האהובים עליו ואת המקצועות החביבים עליו.

"עולם ברור ראית"

נחدد ונרחיב את הדברים באמצעות דוגמא נוספת. מקור - בל בימינו בבתים רבים, שהמשפחה נוסעת בסוף חודשי הקיץ לנופש, כל משפחה כפי הנתונים התקציביים שלה, ובהתאם לסיבות החיצוניות והפנימיות של הבית.

המשפחה יצאה לנופש של שלושה עד ארבעה ימים. נצא מנקודת הנחה שהנופש היה נחמד - ללא תקלות מיוחדות [כמובן ששביעות רצון כלל משפחתית מוחלטת - הינה כמעט בלתי אפשרית, שהרי תמיד יש את הילד הנרגן שימצא את הדברים השליליים, אולם באופן כללי רוב בני הבית נהנו כדבעי].

כעת המשפחה חוזרת הביתה, והשכנה או הסבתא שואלות את הילדים: 'איך היה בנופש?' בדרך כלל תשובות הילדים הן: 'היה מצויין', 'היה כיף', 'היה נחמד' וכדו'. אכן, עצם העובדה שהילד חזר מרוצה מהנופש - יש בכך משום תחושת סיפוק להורים, אולם מסתבר שההורים מסוגלים להפיק מהנופש תועלת גדולה יותר לנפש הילד, כיצד?

למשל, יצאנו מהבית למשך ארבעה ימים, כאשר ע"פ התכנית בכל יום יצאנו לבקר במקום אחר [כמובן שאין בדברים משום המלצה כיצד יש לנהוג למעשה, אולם אנו נותנים דוגמאות מחיי היום יום שקיימים אצל חלק מהאנשים], עלינו לנסות לכוון את הילד שיברר לעצמו באיזה יום הוא הכי נהנה, ולבקש ממנו שישים את האצבע' על החוויה ממנה הוא התמוגג ביותר. ■

[מתוך ספר דע את ילדיך פרק ג]

כלל צורת עסק התורה

וגם כמה מאותן אשר קרבת אלקים יחפצון, המה בחרו לעצמם לקבוע כל עיקר לימודם בספרי יראה ומוסר כל הימים.

מהי הסיבה שהאדם קובע את עיקר חייו במוסר ולא בתורה? כי הוא לא מבין מה שיש בתורה! אם הוא היה מבין באמת מה שיש בתורה הוא בהכרח היה עוסק בה. ודאי שצריך 'קב חומטין', אבל כמו שאומר הנפה"ח עצמו: קב חומטין ולא יותר, אבל העיקר חייב להיות שיומם ולילה לא ישבותו בעמלה של תורה.

אז מי שלא מחפש אמת ודאי שהוא לא עוסק בדברי תורה. מי שהוא טרוד בעול הפרנסה יש לו סיבה חיצונית שגורמת לפעמים שלא יעסק בתורה. אבל אלו 'אשר קרבת אלקים יחפצו' - למה שהם לא יעסקו בתורה? בהכרח שהגדרת הדבר הוא שלא מבוררת להם מדרגת התורה.

שמה תאמר שזה רק אלו שעוסקים בלימוד בספרי מוסר כל הימים? אליבא דאמת, גם מי שיושב באוהל ועוסק בתורה לילה ויום, מעין מה שנאמר בפסוק "תופשי התורה לא ידעוני" שזה קאי על קוב"ה, אבל בעומק - "תופשי התורה לא ידעוני" את עצם התורה שבה הם עוסקים יומם ולילה, הם לא יודעים מה היא! אילו בני אדם היו יודעים מדרגתה של תורה, כדברי האור החיים הידועים, שהיו רודפים אחריה, ומדרגה זו מושגת לאחר בירור של שכל, בירור של כוחות הנפש דיליה, בירור של חיבור האדם לעמלה של תורה.

יתכן שהאדם יעמול בתורה מקטנותו עד זקנותו, עד יום מיתתו, אבל את מה שיש בתורה, את עומקה של תורה, את כל חלקי התורה, את אורה של תורה וכל כוחותיה ואת כלל המדרגה שנקראת "תורה" ואת הכלל כולו שנקרא תורה שלמעלה ממדרגה - הוא לא משיג ולא נוגע באותם דברים מחמת שהוא מעולם לא עמל לבררם.

בדורו של הנפה"ח רוב אלה שלא עסקו בתורה כלל זה מחמת טרדת הפרנסה. בדורינו כמובן גם זה קיים, אלא מה שקיים לענייננו דידן זה אלו שיושבים בתוך בית המדרש, ואפ"ה שהם יושבים בתוך ביהמ"ד - החיבור שלהם לתורה הוא לא כסדר של "מוסיף והולך" יום יום, שעה שעה. האדם שמברר לעצמו את הכח של תורה ואת חיבורו אליה הוא הולך וגודל, הוא הולך ומתרומם.

נתבאר כאן עד השתא בכללות שלושת החלקים: תורה לשם תורה, תורה לשם נחת רוח לקב"ה, תורה ע"מ ללמדה לאחרים. כל זה, זה אפי' לא ראשי פרקים מתחילת נקודת ההתבוננות. ככל שהאדם מתבונן יותר ומטהר את לבבו יותר וקובע בדעתו את החיבור באופן הנכון בנפשו, אז החיבור שלו לתורה בפנימיותו הולך ומוסיף. ואז התורה פרה ורבה אצלו והאדם הולך וגדל. ■ [נפש החיים שער ד' פרק א]

תלת קשרין מתקשרין דא בדא - המשך

אבל יתכן שהאדם לומד שנים טובא, והוא יודע עוד מסכת ועוד מסכת, עוד סימן ועוד סימן, בבקיות ובעיון, אבל הוא מעולם לא בירר את שורש הסוגיא מדוע הוא עוסק בתורה. לא יתכן שהאדם יעמול שנים בדברי תורה והוא ירצה להשיג תורה על אמיתתה והוא לא ילמד את שורש דברי רבותינו אשר מפייהם אנו חיים, אשר הם עמלו לברר את כל חלקי המדרגה של תורה אחד לאחד ולברר את זה בעומק ומדרגת נפשו.

כשנעמיד א"כ את הדברים שנתבארו השתא, ראשית צריך שתהיה ברירות בדעת האדם של שלושת חלקי התורה: תורה לשם תורה, תורה לשם לעשות נחת רוח לקב"ה, תורה למען ללמדה לאחרים לגלות אור התורה לישראל - לבריותיו. ולאחר מכן לברר בעומק נפשו מה מניע אותו לעסוק בתורה.

האדם ב"ה קם בבוקר ויושב ולומד תורה, אשריו וטוב לו. אבל מה מניע אותו באמת לעסוק בתורה? מה גורם לו לעסוק בתורה? האם הוא באמת חפץ בתורה? האם הוא חפץ לעשות נחת רוח לקב"ה? האם באמת 'תורת חסד על לשוננו' שהוא רוצה להשפיע תורה על כלל ישראל אור של קדושת התורה וחכמתה בפועל שתתגלה במצוות? מה מניע אותו בפועל?

אדם שמברר את הדברים הללו בשכל ישר, בבירור של אמת, בלב טהור, ולאחר מכן יושב ומתחבר בעמלה של תורה אזי בהכרח שלאט לאט ההתקשרות שלו לדברי תורה תלך ותתחזק תלך ותתרומם אבל בהעדר הבירור, עמל התורה על דרך כלל הולך ונחלש.

ואיש דעת המאמץ כח לסומכה ולסעדה ולהחזיק בדקיה אחרי אשר זה ימים רבים לישראל שהושפל עסק תורה הקדושה בכל דור ודור.

ודאי שאחד מהטעמים הברורים מדוע הושפל עסק התורה בכל דור ודור הוא כי אנשים לא השיגו את מדרגת התורה, כח שנקרא 'תורה', כלל שנקרא 'תורה' והם לא ביררו את עצמם בחיבורם לתורה. ולכן העסק בדברי תורה הלך ונחלש והערך של גדולת יקר תפארתה ומעלתה של התורה הלך ונעלם. והתוצאה היא כמובן:

והן עתה בדורות הללו בעו"ה נפלה מאד מאד. נתונה בסתר המדרגה התחתונה ר"ל. כאשר עינינו הרואות עתה ברבת בני עמנו מגודל סבל משא עול הפרנסה ה' ירחם.

אז יש בני אדם שאינם עוסקים בדברי תורה מחמת שהם טרודים בעול הפרנסה, אבל -

שאלות ותשובות

שאלה:

- אדם שהתעניית קשות עבורו, באיזו דרך הרב ממליץ לתקן את תיקון השובב"ם - כך שלא ישאר אף רושם חטא?
- האם ישנה דרך באמצעותה אדם יכול לדעת אם הוא סיים לתקן את תיקון השובב"ם?

תשובה:

- א. לתקן את שורש מידתו הבלתי מתוקנת. לדבוק בעולם המחשבה תדיר בבהירות.
- ב. אם חש ביטול משיכה לדבר. אם חי נוכח פני ה' - כ"כ בספר שער יששכר [לבעל ה'מנחת אלעזר']

שאלות בכל תחומי החיים יתקבלו בכתובת: rav@bilvavi.net ויועברו אל הרב

הצטרף לרשימת העלון מדי שבוע ע"י [אימייל subscribe@bilvavi.net](mailto:subscribe@bilvavi.net)

שיעורי "בלבבי" מופיעים ב"קול הלשון" בארץ 073.295.1245 | USA 718.395.2440

לעורך ובכל ענייני העלון: parsha@bilvavi.net | לקחת חסות עבור עלון שבועי: sponsor@bilvavi.net

רכישת ספרי הרב: ספרי אברומוביץ - משלוח ברחבי העולם 03.578.2270

ספרי מאה שערים רח' מאה שערים 15, ירושלים 02.502.2567 | ספרי אברומוביץ רח' קוטלר 5 בני ברק 03.579.3829